

Anmeldelser.

Jørgen Pedersen: Arbejdslønnen i Danmark under skiftende Konjunkturer i Perioden ca. 1850—1913. Skrifter udgivet af Institutet for Historie og Samfundøkonomi. I. København (1930).

I Almindelighed bør en officiel Opponent sikkert ikke optræde som Anmelder; det maa være andre, der paatager sig at recensere de Arbejder, for hvilke Universitetet tildeler sine summos honores, idet kun derved en offentlig Mening om Universitetet kan danne sig; paa den anden Side tvinger Oppositionen til, at man sætter sig grundigere ind i det paagældende Værk end Anmelderpligten i og for sig tvinger til — det maa tjene som Undskyldning for, at jeg her fremtræder som Recensent.

Med Rette stiller Forf. Problemet saaledes op, at det gælder at bestemme Prisen paa Arbejdsydelsen i det undersøgte Tidsrum, ligesom han er klar over, at dette Problem ikke finder sin Besvarelse alene ved at bestemme Lønnen, idet selve Arbejdsydelsen kan have ændret sig og sikkert ogsaa har ændret sig i disse Aar gennem Forkortelse af Arbejdsdagen, gennem Overgang til Anvendelse af anden Teknik o. lign. Men Ændringen i Arbejdsydelsen har det ganske naturligt været vanskeligt for Forf. at faa fat i, og Hovedemnet for Bogen bliver derfor Bestemmelse af den nominelle og den reelle Arbejds løn, mindre den nominelle og den reelle Pris paa Arbejdsydelsen. Til Bestemmelse af den nominelle Arbejds løn — for de forskellige Klasser Arbejdere, faglærte, ikke-faglærte, tillærte, Kvinder og Landarbejdere — har Forf. i første Række benyttet Lønningsbøger fra mange Virksomheder, medens der ved Beregning af den reelle Arbejds løn er indsamlet Oplysninger om Priser paa almindelige Forbrugsartikler, der kommer til at veje i det Forhold, hvori de enkelte Varer maa antages at indgaa i en Arbejders Forbrug. Indsamlingen og Bearbejdelsen af de mange Enkeltheder, der danner Grund-

laget for Beregningerne, har i særlig Grad gjort dette Emne egnet til »Institutarbejde«; der ligger bag Forf.'s Resultater et overordentlig stort Arbejde, ikke alene i den kritiske Bearbejdelse af de benyttede Kilder, men maaske ikke mindst i selve Indsamlingen af Kilder. Tiltrods for, at Bogens Emne ligger Nutiden meget nær, har det været vanskeligt at faa samlet et brugbart Materiale, og man tør hævde, at et Arbejde som dette ikke vilde kunne være skrevet en—to Menneskealdre frem i Tiden; men dermed rejser det ogsaa det Spørgsmaal, som er velkendt i Udlandet, om ogsaa Nutiden tilstrækkeligt interesserer sig for Opbevaring af de Bidrag til vor Tids økonomiske Historie, der er at finde udenfor »Statsakter«, i Forretningsarkiver etc.

Man vil have forstaaet, at Bogen er en historisk-statistisk Studie, og det er som saadan den i første Række vil have sin blivende Værdi; med sund Kritik er Bearbejdelsen af det meget brogede Materiale sket, og Resultatet er blevet, at der dermed er givet vigtige Bidrag til det Tidsafsnit, indenfor hvilket den danske Arbejderstand formes i Kraft af Næringslivets Omlægning. Afhandlingen indleveredes til Forsvar for den statsvidenskabelige Doktorgrad, og det er mulig dette Moment, der har gjort, at Forf. ikke kommer nærmere ind paa de mange Spørgsmaal af mere historisk Karakter, der rejser sig for Læseren, men derimod søger at drage videre Slutninger om Arbejdslønnens Bevægelser af mere økonomisk-teoretisk Karakter. Læseren savner, forekommer det mig, i nogen Grad den historiske Baggrund; fra Tiaaret 1850—1860, der i det hele er ret stedmoderligt behandlet, spørger man saaledes særlig om, hvad Næringslovens Gennemførelse betød for Arbejderne; Forf. hævder, at Arbejdslønnen ikke gik ned efter Krisen i 1857, og at den holdt sig bedre for faglærte end for ikke-faglærte; hvorfor ikke i denne Forbindelse omtale Næringsloven, der utvivlsomt maa have spillet en Rolle i denne Henseende? Hvorledes var Forbindelsen mellem de gamle Svendelaug og Fagforeningerne? Begge arbejdede de i samme Retning — Priskurantens Gennemførelse — og var det ikke saaledes, at Priskuranten har spillet en betydningsfuld Rolle i det Slægtleds Bevidsthed, der var ungt i Laugstiden og som Mænd var med i den første Fagforeningsbevægelse, saa at man kan finde det psykologiske Baand, der knytter Laug og Fagforeninger sammen, og som ogsaa gør, at Fagforeninger først opstaar indenfor de faglærtes Rækker? Hvad har Fagforeninger betydet for Lønnen indenfor Faget? Er den steget mere end Lønnen indenfor ikke-organiserede Fag? Kort sagt mange Spørgsmaal dukker op, naar man læser denne Bog, og lades ubesvarede, men mulig

har Forf. ment, at disse Spørgsmaal maatte finde deres Besvarelse indenfor de andre Arbejder af beslægtet Natur, Institutet samtidig havde under Udarbejdelse.

Som nævnt gaar Forf. udenfor den historisk-statistiske Undersøgelse, naar han søger at drage almindelige Slutninger om Arbejdslønnens Bevægelse. Hans Resultat kan kort resumeres derhen, at den nominelle Arbejdsløn i det undersøgte Tidsrum har bevæget sig trappeformet op efter, at den har været sædvanemæssig bestemt, og at Konjunkturerne i alt væsentlig har været uden Betydning for Arbejdslønnens Højde, saa at de skiftende økonomiske Kaar, Samfundet har været underkastet, har sat sig Spor i Form af større eller mindre Arbejdsløshed. Han spørger derefter, hvorledes dette forliges med den gængse Lønteori indenfor Nationaløkonomien; uden her at skulle komme nærmere ind paa dette Spørgsmaal, maa jeg dog fremhæve, at den undersøgte Periode forekommer mig at være for kort og for særpræget til, at man paa den tør opstille eller forsøge at opstille en generel Teori om Arbejdslønnen.

Arbejdets Værdi ligger derfor i den historiske Statistik, det giver, og man tør sige, at det er et Arbejde, man i den kommende Tid saavel indenfor Nationaløkonomien som indenfor Historien vil vende tilbage til og høste Udbytte af.

Axel Nielsen.

**Albert Olsen: Studier over den danske Finanslov 1850—1864.
København (1930).**

Docent Albert Olsen har ved sin Doktorafhandling draget et rigt og overvejende nyt Materiale frem til historisk Undersøgelse. De økonomiske og politiske Problemer, som udgør Bogens specielle Emne, har ikke før været saa indgaaende belyst i deres Detailler eller i deres indbyrdes Sammenhæng. I Kraft af sit meget fyldige Stof og det interessante Bidrag, det giver, til Belysning af vor Forfatnings første Udviklingsaar, fortjener Dr. Olsens Værk at studeres med Omhu ikke blot af Faghistorikeren, men ligesaavel af dem, der under deres Virksomhed i Embedslivet eller den politiske Verden har Brug for en godt dokumenteret Fremstilling af Rammen om Statens Finansstyrer i et historisk vigtigt Tidsafsnit.

Afhandlingens Hovedindhold er en Skildring af det historiske Grundlag for vore Finansloves Struktur og Behandlingsmaade. Til Indledning gives en Oversigt over Statens Regnskaber og